מתני' נטמא א) הקומץ והקריבו הציץ מרצה יצא והקריבו אין הציץ מרצה שהציץ מרצה על הטמא ואינו מרצה על היוצא: **גמ'** ב) תנו רבנן [1] ונשא אהרן את עון הקדשים א] וכי איזה עון הוא נושא אם תאמר ב] עון פיגול הרי כבר נאמר לא יחשב א"ת עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה ג] הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור מתקיף לה רבי זירא אימא עון יוצא ד] שהותר מכללו בבמה אמר ליה אביי אמר קרא ג) לרצון להם לפני ה' עון דלפני ה' אין עון דיוצא לא מתקיף לה רבי אילעא אימא עון שמאל שהותר מכללו ביום הכפורים אמר ליה אביי אמר קרא עון עון שהיה בו ודחיתיו לאפוקי יוה"כ דהכשירו בשמאל הוא רב אשי אמר עון הקדשים ולא עון המקדישין אמר ליה רב סימא בריה דרב אידי לרב אשי ואמרי לה רב סימא בריה דרב אשי לרב אשי ואימא עון בעל מום שהותר מכללו בעופות דאמר מר ד) תמות וזכרות בבהמה ואין ב) תמות וזכרות בעופות אמר ליה עליך אמר קרא לא ירצה ה] [2] כי לא לרצון יהיה לכם: תנו רבנן ג) דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה במה דברים אמורים ביחיד אבל בציבור בין בשוגג בין במזיד הורצה ד) ובעובד כוכבים בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון לא

מתני' הציץ מרצה. והמנחה כשירה והשירים נאכלין: **גמ'** ו] **הא אינו נושא אלא עון טומאה.** הואיל ויש בה צד קל: **שהותרה מכללה בצבור.** דכתיב בתמיד (במדבר כח) במועדו אפילו בטומאה: **מכללו בבמה.** מכללו שנאסר יוצא במשכן הותר בבמות נוב וגבעון דאין שם קלעים. ויוצא דנאסר במשכן מפרש בכילד צולין (פסחים דף פב.) ז] [מקרא] ח) מדוע לא אכלתם את ח] [החטאת] במקום הקדש: **ואימא עון שמאל.** דלכתחילה בעינן ימין כדאמרינן בפרק לאשון (לעיל דף י.) כ"מ שנאמר אצבע כו': **ביום הכפורים.** נוטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו: **אמר קרא עון.** ונשא אהרן את עון משמע שיש בו עון לכתחילה בכל מקום ודחיתי לעון כצבור מפני כבוד צבור ביחיד הציץ מרצה: **לאפוקי שמאל.** דאין בה שום עון דהכי הוא הכשר מצותו: **רב אשי אמר.** לא מצית אמרת ציץ מרצה על עון שמאל: **דאמר קרא עון הקדשים ולא** ט] **מקדישים.** עון התלוי בכהנים שחייבין לעבוד ולקדש קומץ בימין ועבדו בשמאל אינו נושא: **לא ירצה.** בשור ושה שרוע וקלוט וגו' (ויקרא כב): **לא לרצון.** כל אשר בו מום לא תקריבו וכו' (א): **והאי שוגג** ומזיד מפרש לקמן ו) אהייא קאי אי אזריקה אי י] אטומאה: **ובעובד כוכבים.** עובד כוכבים שהביא קרבנו ונטמא הדם דאמרינן בפרק אלו מנחות (לקמן דף עג:) איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבנו ז) מה ת"ל יא] (קרבנו) איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות כישראל:

שוגג

קיימא שניה שניה נמי הא מיתקנא לראשונה ומשני פנים חדשות באו (ב) והשתא אימת אתא ליה אי קודם שנפסקה ראשונה אם כן כמו שטיהר מן המדרס יטהר ממגע ח) דהא שבע ליה טומאה ט) ויש לומר דכשתיקן אוזן ראשונה חל על אוזן מגע ומדרס בבת אחת ובבת אחת לא אמרינן שבע ליה טומאה כדמסקינן ומגו דחייל מגע אאוזן חייל נמי אכוליה סנדל כיון דהכל כלי א' והר"ש מפרש דלא שייך שבע ליה טומאה בטומאה הבאה מעצמו כגון הסיט דסנדל ודחישב עליו ואחר כך חתכו (ג) ומדרס מגע דמ"ק דר' יוסי דבאה מעצמו שנוגע בעצמו אבל סדינים המקופלים טמא על מה שנגע י) בחבירו: **בשני סדינים המקופלים** כו'. כשניטלה למעלה (ד) מזה ויש אויר קצת ביניהם איירי דאי כזה על גב זה ממש אי כשישב הכביד עליהם שניהם בבת אחת א"כ עליון ליטמא מגע כמו תחתון ואם הכביד על העליון תחילה א"כ כ) קודם לתחתון מגע למדרס כשנגע בעליון וטומאת מדרס לא מטמא תחתון עד שיכביד עליו אבל כשיש אויר ביניהם כי אתי זב ויתיב בעליון מיד כשנוגע עליון בתחתון אתי לתחתון מדרס ומגע בבת אחת ולעליון קדם לה מדרס למגע וא"ת אמאי איצטריך לשנויי שיש חילוק בין בת אחת לזה אחר זה לימא דקא מיירי במקופלים זה על גב זה דקדם התחתון מגע למדרס ושמא קסבר דמכביד על שניהם בבת אחת ועוד א"כ מאי מודה היינו שאם נגע בהם הזב דלוקימנא מקמי מדרס וא"ת ותיקשי ליה לאביי היא גופא מאי שנא תחתון מעליון שאין אביי מחלק בבת אחת וא"כ עליון נמי ליטמא מדרס ומגע דהא קנגע בתחתון וי"ל דיודע היה אביי שיש חילוק אלא דרבא הוה מקשה משום דלית ליה שבע טומאה אפי' היכי דמהני מגעו לטמא החצי עשרון אחר דא"כ אפילו בבת אחת נמי נימא שבע ליה טומאה ולא ליחול עליה טומאת מגע אי נמי משווה בת אחת לזה אחר זה דלעיל דהוי קלה על קלה: **ונשא** אהרן את עון הקדשים כו'. פי' הקונטרס בפ"ק דפסחים (דף טז:) יב] גרסינן אם עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה ואם עון פיגול הרי כבר נאמר לא יחשב ופי' דהכי איתא בפ"ב דזבחים (דף כח:) דאיסורא רבה חוץ לזמנו שהוא בכרת מקרא רבה ופרשה רבה בפרשת צו ואיסורא זוטא דחוץ למקומו דליכא כרת מקרא זוטא ופרשה זוטא בפרשת קדושים והביא ראיה דהכי איתא בת"כ ור"ת גריס איפכא בפיגול לא יחשב ובנותר לא ירצה משום דמסקינן בפ"ב דזבחים ל) ותרוייהו מקרא אריכא נפקי דכתב ביה לא ירצה ולא יחשב ומה יג] שנזכר פיגול קודם לנותר אע"ג דבמקרא כתיב ברישא חוץ לזמנו משום דלשון פיגול כתב במקרא בהדיא: **אם** עון נותר כו'. לאו נותר ממש קאמר כדאמר בזבחים מ) לאחר שהוכשר יחזור ויפסל אלא מחשבת נותר דהיינו מחשב לאוכלו חוץ לזמנו: **הא** אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור. וא"ת יד] תיפוק ליה דלא משכחת לה מידי דמתוקם ביה קרא אלא בטומאה ואומר ר"ת משום דכתיב לרצון להם משמע דבר שהוא לרצון במקום אחר ולהכי דחיק לאשכוחי הותר מכללו בכל הני דפריך וא"ת ונותר ופיגול היכן הותרו מכללן דאיצטריך ליה לא ירצה ולא יחשב ואומר ר"ת דפיגול הותר מכללו בבמה דלא שייך שם מחשבת חוץ למקומו ונותר כדי נסכה ואגב פיגול נקט נותר הואיל ואשכח ביה קרא אע"ג דלא צריך אי נמי הותר מכללו בראשו של מזבח דאיכא למ"ד אין לינה מועלת נ) שם כדאיתא פסחים (פסחים דף נט.) ובפרק המזבח מקדש (זבחים דף פז:) ומיהו פלוגתא דאמוראי היא וקשיא למ"ד לינה מועלת שם טו] בראשו מהך ברייתא ונראה דנותר יש ללמדו עון עון ס) מרצוי ציץ ופיגול נמי מצי למילף הכי ועוד יש לפרש דנותר טז] הותר מכללו במנחת כהנים ומנחת כהן משיח וקומץ וכל דבר שאין לו מתירין דאין חייבין עליו משום פיגול כדתנן בזבחים בפרק בית שמאי (דף מג.) ואפי' פסולא נמי נראה דליכא כדאמרינן בסוף פ"ק דזבחים (דף יד.) מודה רבי שמעון בהולכת חטאות הפנימיות ופריך והאמר רבי יז] ע) (ישמעאל) כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול ושני מודה ר"ש לפסול מקל וחומר ומה שלא יח] לשמן הכשר בשלמים פסול בחטאת חוץ לזמנו הפסול בשלמים אינו דין שפסול בחטאת משמע דאי לאו קל וחומר הוה אמינא דאפי' פסולא ליכא א"כ במנחת כהנים ומנחת נסכים דליכא קל וחומר דלא איפסלי שלא לשמן ליכא פסול כלל אלמא אשכחן נותר דהותר מכללו לגמרי: **אימא** עון יוצא כו'. יט] מעון דורות שהותר מכללו בבמה הוה מצי לאקשויי ולשנויי כ] כגון מעון יוצא: **ואימא** עון שמאל שהותר מכללו ביוה"כ. הא דלא קאמר בהולכת אברים לכבש כדאמר בסוף פ"ק דזבחים (דף יד) פ) הרגל של ימין בשמאלו משום דאין זו עבודה המעכבת כפרה ומהאי טעמא נמי לא פריך מעון לילה שהותר לאיברים ופדרים:

עון קדשים ולא עון המקדישים. תימה הא למ"ד טומאה דחויה היא בצבור ובעיא ציץ לרצויי דאמרינן בפ"ק דיומא (דף ז:) דמרצה על הכהנים העושים בטומאה ולעיל בהקומץ זוטא צ) פירשתי: **ואימא** עון בעל מום שהותר מכללו בעופות. וא"ת ואמאי לא פריך מעון טריפה שהותר במליקה דהא חשיב הותר מכללו בפרק קמא (לעיל דף ו.) דאמר טריפה שהותרה מכללה מאי היא אילימא בעולת העוף כו' ובטריפה לא כתיב לא ירצה ולאביי דמשני עון שהיה בו ודחיתיו ניחא דלאפוקי טריפת מליקה שהוכשרה בכך אבל לרב אשי קשיא ויש לומר דאמרינן עון קדשים ולא עון חולין לאפוקי טריפות דשייך בחולין וא"ת ק) כא] עון אונן שהותר מכללו אצל כהן גדול ולרב אשי דמשני לעיל עון קדשים ולא עון מקדישין ניחא אלא לאביי קשיא ושמא כב] אית להו דהדדי וא"ת ואימא עון דמחוסר זמן כגון תוך ח' שהותר מכללו בעופות כדאמר בפ"ק דחולין (דף כג:) דבני יונה כשירין משיעלעו דם ויש לומר דכתיב ביה לא ירצה דהא כג] מיום השמיני והלאה ירצה כתיב הא קודם לא ירצה ומיהו קשה מעון אותו ואת בנו דהותר מכללו בעופות ולפי מה שפי' עון קדשים ולא עון חולין ניחא ועוד אמרינן בפ' אותו ואת בנו (שם דף פ:) דכל הפסולין שבשור ושה הרי הם בלא ירצה: **אבל** בצבור בין בשוגג בין במזיד הורצה. תימה דבהאשה רבה (יבמות דף צ.) מייתי רישא דהך ברייתא ודייק עלה והא הכא כד] דרצויי מרצי ציץ דתניא על מה הציץ מרצה כו' והשתא מסיפא גופא הוה ליה לאיתויי כדקתני בסיפא הכא דבצבור בין בשוגג בין במזיד הורצה ומשמע הוא הדין ביחיד אי לאו משום דביחיד קנסינן מזיד ויש לומר דאי מסיפא הוה אמינא דטעמא לאו משום ציץ אלא משום דטומאה הותרה בצבור אף על גב דלשון הורצה משמע ציץ:

בשוגג

מסורת הש"ס

א) פסחים טז: יומא ז. זבחים כג., ב) לעיל ו. חולין כג. זבחים קטז. קידושין כד: תמורה יד., ג) פסחים טז: פ: יומא ז. יבמות צ. זבחים מה. גיטין נד., ד) זבחים מה: מה:, ה) [ויקרא יז], ו) [סוכ"ע], ז) [ויקרא כב], ח) אלא ע"כ אחר שניטלה הראשונה ונתקנה בא לו מגע מדרס הא שבע כו', צ"ק, ט) עיין תוס' לקמן חלות שאר אבות הטומאה פי"ב הלכה י' ד"ה ודע, י) בחבירו וכשניטלה למעלה מזה ויש אויר קצת ביניהם איירי כצ"ל והד"א, צ"ק, כ) קודם לתחתון מגע למדרס דמגע כשנגע, צ"ק, ל) דמתרויהו, צ"ק, מ) [דף כט.], נ) כדאיתא של מזבח שם, צ"ק, ס) מלין, ע) שמעון, פ) [בפרק שני דזבחים כו:], צ) [דף טו: ד"ה והכא], ק) ולימא,

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פי"א מהל' פסוה"מ הלכ"ט ופ"ג מהל' מעילה הלכה ט:

ס ב מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"ח:

סא ג מיי' פי"א מהל' פסוה"מ הלכה לד ופ"ד מהל' ביאת המקדש הל"ז:

תורה אור השלם

1. וְהָיָה עַל מֵצַח אַהֲרֹן וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת עֲוֹן הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יַקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מַתְּנֹת קָדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְיָ: שמות כח לח
2. כֹּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא תַקְרִיבוּ כִּי לֹא לְרָצוֹן יִהְיֶה לָכֶם: ויקרא כב כ

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא לרצון וכו' תקריבו כו' הס"ד ואח"כ מ"ה בשוגג כו' האי שוגג וכו' אי אטומאה הס"ד: **(ב)** תוס' ד"ה (בדף הקודם) אי נגע וכו' חדשות באו לכאן יבשתא: **(ג)** בא"ד ואח"כ חותכו ומגע מדרס דמ"ק דר' יוסי וכו' טמא בשביל מה שנגע בחבירו: **(ד)** ד"ה בשני וכו' למעלה זה מזה:

שיטה מקובצת

א] וכי איזה עון הוא נושא. עי' תוס' זבחים (דף כג ע"ב ופסחים דף) טז ע"ב: ב] עון פגול הרי הוא כבר נאמר לא ירצה אם עון נותר כתיב לא יחשב וה"ם הרי קראי כתיבי חד בפרשה צו את אהרן אם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי [לא ירצה המקריב אותו] לא יחשב לו פגול יהיה (המקריב אותו לא ירצה) והיינו קרא אריכא כדאיתא בזבחים [דף כח ע"א] ודרשינן במחשב לאכול ביום השלישי [הכתוב מדבר] דאי באוכל בשלישי אחר שהוכשר יחזור ויפסול [בתמיהה] וכרת כתיב ביה ואידך קרא בפרשה קדושים ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה והאי קרא זוטא מוקי לה בזבחים [שם] במחשב לאכול חוץ למקומו באם אינו ענין וממעיט ליה מכרת התם. ואם עון פגול פי' חוץ למקומו הרי כבר נאמר לא ירצה בקרא זוטא ואם עון נותר כלומר מחשבה נותר דהיינו חוץ לזמנו הרי כבר נאמר לא יחשב בקרא אריכא: ג] הא אינו נושא כו' [שהותר מכללו בצבור] דדרשינן (בזבחים) במועדו אפי' בטומאה וא"ת מאי פריך מפיגול ונותר והרי לא הותר מכללן וי"ל דאשכחן הותר מכללו בנותר כגון שלן בראשו של מזבח דתו לא שייך ביה פסול לינה ופיגול דחוץ (לזמנו) [למקומו] אע"ג דלא שייך ביה הותר מכללו מ"מ גמרינן לה עון עון מחוץ לזמנו. ועוד י"ל דהותר מכללו דפיגול ונותר הותר מכללו במנחת כהנים כו' כדתנן במס' מעילה [דף י' ע"א] דאין חייבין עליהן משום פיגול (ונותר וטמא) דגמרינן משלמים שיש להן מתירין והני לית להו מתיר אחר: ד] שהותר מכללו בבמה. עי' תוס' זבחים דף טז ע"ב: ה] כי לא לרצון יהיה לכם. תימה אמאי לא פריך ואימא עון אונן כו' ולשינויי דרב אשי ניחא ועוד אמר מורי דמשום הכי לא פריך מאונן משום דגלי קרא דמחלל עבודה כדמוכח בזבחים בפרק שני [דף טז ע"א] וא"ת א"כ משמאל לא הוי ליה למיפרך דהא גלי ביה קרא דמחלל עבודה ושמא דפריך משמאל דנהי דבשר פסול מ"מ מרצי ליה ציץ לענין דלכפריה ביה בעלים כדאמרי' בפ"ב דזבחים [דף כו ע"ב] גבי ניתנין למעלה שנתנן למטה כו' דבשר פסול ובעלים מתכפרים. ותימה דבאונן נמי נימא הכי: ו] גמ'. מה"ד ונשא אהרן אצ"ן קאי הס"ד ומה"ד הא: ז] תיבת מקרא ל"ש: ח] את החטאת: ט] ולא עון המקדישים: י] אזריקה אי אטומאה הס"ד: יא] מה ת"ל איש וכו' ותיבת קרבנו נמחק: יב] דפסחים. הכי גרסינן: יג] שנזכר פגול. גיליון וקשה להר"ם דהכי לא דריש בזבחים אלא מפיק חוץ לזמנו מביום השלישי וחוץ למקומו מפיק מפיגול יהיה ולא ירצה לדרשה אחריני כהרצאת כשר כך הרצאת פסול ולא יחשב שלא יערב בו מחשבות אחרות. ע"כ תו"ח: יד] וא"ת למה לי האי טעמא תיפוק: טו] תיבת בראשו נמחק: טז] הותר מכללו גליון והר"ם מפרש דחוץ לזמנו דתודה וחטאת יש להם הכשר בשלמים וחוץ למקומו דחטאת הוכשרו בקדשים קלים הנאכלים בכל העיר: יז] רבי. שמעון כל: יח] שלא לשמו: יט] אימא עון יוצא. תימה אמאי לא פריך מעון זר שהותר בבמה וי"ל דכי היכא דדרשינן עון דלפני השם מרצה כמו כן בעינן שיש לו ריצוי לפני השם לאפוקי עון זר דאין לו ריצוי לפני השם אלא בבמה. תו"ח: כ] ולשנויי כמו בעון הסי"ד ותיבות כגון מעון נמחק: כא] וא"ת אמאי לא פריך מעון אונן: כב] אית להו דהדדי. וי"ל דשאני אונן דגלי קרא לא יחלל הא אחר שיצא חלל וקשיא להר"ם א"כ שמאל נמי גלי קרא דכל מקום שנאמר אצבע אינו אלא ימין והוי עיכוב אלא מאי אית לך למימר דקרא מוקמינן בנשבר הציץ אי נמי [איכא] למימר קרבן מפסיל ובעלים מתכפרים הכי נמי נימא באונן דמרצה וקרא בנשבר הציץ או לפסול הקרבן ובעלים מתכפרים ונראה דה"ה דהוי מצי למיפרך מאונן ולתירוץ דרב אשי ניחא הכל. תו"ח: כג] לא ירצה דהא כתיב מיום: כד] והא הכא. דמדאורייתא מרצה ציץ:

מוסף רש"י

ונשא אהרן. בציץ כתיב (זבחים כג. פסחים טז.). את עון הקדשים. פסול הקרבן יכשיר וירצה, ולמנו מכפר על האוכלין אותו במזיד. דעון הקדשים כתיב ולא עון הכהנים (פסחים טז.). איזה עון הוא נושא. איזה פסול הוא מכשיר (שם). איזה עון ירצה בקרבן שיהא הציץ מרצה עליו שיהא כשר (יומא ז.). אם תאמר עון פיגול הרי כבר נאמר לא יחשב. ומוקמינן ליה לפיגול חוץ לזמנו שכן לשונו בכל הגמ' ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה. ומוקמינן ליה בנותר ממש, ולא יתכן הדא וכו' וכו'. ובתורת כהנים גרסינן אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא ירצה. ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב והכי פירשו אם עון פיגול והוא מחשבת חוץ למקומו שנקראת פיגול כדכתיב בקדושים ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה ומוקמינן לה בזבחים בפ"ב (דף כח:) אם אינו ענין לחוץ לזמנו תנהו ענין לחוץ למקומו הרי כבר נאמר לא ירצה בקדושים מה יו מפרשינן, ואם עון נותר מחשבת נותר שחשבו על מנת להותיר ולאכלו חוץ לזמנו הרי כבר נאמר לא יחשב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי וגו' בפרשת צו את אהרן ואמרינן בזבחים ובתורת כהנים במחשב לאכול שלא בזמנו ביום השלישי הכתוב מדבר דכתיב לא יחשב לו אלמא לית ליה תקנתא (פסחים טז.). הא אינו נושא. כלומר הרי תלמוד שאינו נושא אלא עון הטומאה יש טעם לדבר ליתן נשיאות פסול קדשים זה על טומאה הואיל ומצינו לה היתר אחר שהותרה מכללה בצבור לעשות כיפור יחיד שלא הותרה אצלו יצא הציץ ויכלה כדיעבד (זבחים כג.). אלא עון טומאה. לרצות על הדם ועל החלב שקרבו בטומאה (מנחות כה יח.). שהותרה מכללה בציבור. דנדחית מפני קרבן צבור דכתיב במועדו ואפילו בשבת ואפילו בטומאה ודין הוא שהקלתה אצלה לכך הוקלתה אף ביחיד שלא הותרה אצלו לכתחלה שלא יהא ציץ ירצה הציץ עליה (פסחים טז.). אין תמות וזכרות בעופות. הלא קרא דרים הנאמר בכל הקרבנות (ויקרא כב) איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם וגו' לרצונכם תמים זכר בבקר בכבשים ובעזים מדלא כתיב לרצונכם תמים זכר ולשתוק, למעוטי שאין מקפיד על תמות וזכרות אלא על אלו (קידושין כד:). בבהמה כתיב תמים וזכר אבל עוף לא כתיב ביה לא תמים ולא זכר, הילכך לא פסלי בהו מומין קטנים כגון דוקין שבעין אלא מומין גדולים כגון מחוסר אבר משום דקריבתי לא למפתך (חולין כג.). דם שנטמא בשוגג הורצה. דהלכך מרצה ומותר בשר באכילה (גיטין נד:). במזיד לא הורצה. קנסא דרבנן הוא ולא שיהא אסור לאכול דלדי"כ נמצאו ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה ולהביא חולין לעזרה אלא לא הורצה להתיר בשר באכילה אבל בעלים נתכפרו, והכי אמר לה רבי יוסי ב"ח כמס' יבמות (דף צ.) (זבחים מה:). ובעובד כוכבים וכו' לא הורצה. דכתיב לרצון להם ולא לעובדי כוכבים (זבחים מה:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones